

A Nemzeti elismerési akciótervhez kapcsolódó statisztikai adatok az intézményi válaszok tükrében

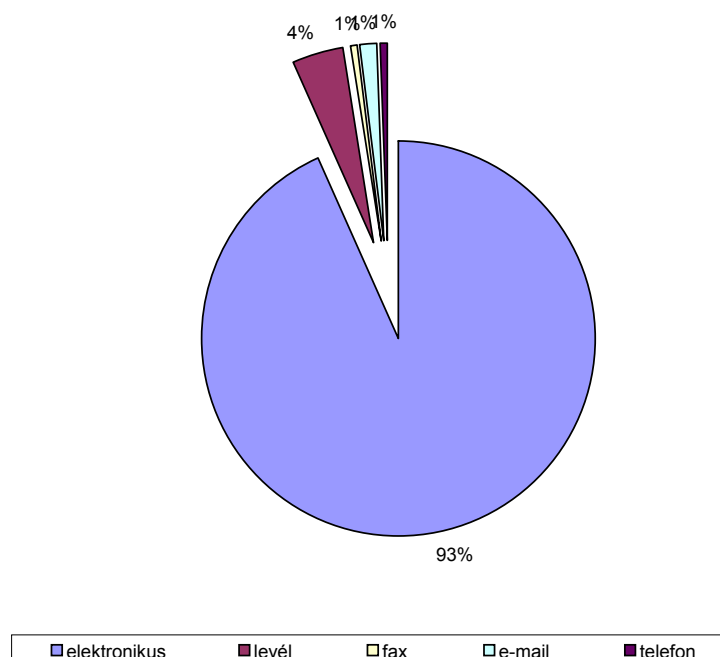
Az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályaként működő Magyar Ekvivalencia és Információs Központ feladata a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény alapján, hogy koordinálja a külföldön szerzett bizonyítványok és oklevelek elismerésével kapcsolatos teendőket hazánkban.

A külföldi oklevelek elismerésének egyszerűbbé tétele hangsúlyos eleme a bolognai folyamatnak, ezért a Bolognai Nyilatkozatot aláíró országok képviselői a 2006. április 7-ei bécsi találkozójukon úgy határoztak, hogy a 2007 májusában esedékes londoni miniszteri találkozóra elkészítendő nemzeti országjelentéseknek képezze a részét egy ún. nemzeti elismerési akcióterv is. Ebben minden ország megadott szempontok szerint áttekintést ad arról, hogy miként történik nála a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismerése.

A nemzeti elismerési akcióterv elkészítése az Oktatási és Kulturális Minisztérium Magyar Ekvivalencia és Információs Központjának (MEIK) lett a feladata. Az előkészítés során a MEIK, minthogy a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény értelmében a továbbtanulási célú elismerés és a tudományos fokozatok honosítása a felsőoktatási intézmények kizárólagos hatáskörébe tartozik, egy kérdőívet állított össze azzal a szándékkal, hogy a beérkezett válaszok alapján megismerve a felsőoktatási intézmények elismerési gyakorlatát, hiteles képet tudjon adni a Nemzeti elismerési akciótervben az elismerés e szegmenséről is. A felsőoktatási intézményeknek szóló levél, melyben a MEIK a Nemzeti elismerési akciótervről tájékoztatta az intézmények vezetőit 2006. november 10-én lett postázva, maga a kérdőív pedig 2006. november 13-án került fel elektronikusan kitölthető és elmenthető formában az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapjára (www.okm.gov.hu/akcioterv), kitöltési határidőnek pedig – tekintettel az elkészítendő országjelentés határidejére, 2006. december 15-ére – 2006. november 27-e lett adva.*

A felsőoktatási intézmények rektorainak és kari főigazgatóinak, összesen 211 előjárónak lett megküldve a felkérő levél, melyre 163 válasz érkezett. A MEIK elektronikus formában kérte a kérdőív kitöltését, amely kérésnek a válaszadók nagy többsége eleget tett (1. ábra). Értékelhető válasz (130 darab) a megkeresett intézmények 54 %-ától érkezett, 79 intézmény (33 %) nem válaszolt a megkeresésre. A válaszok egy része (8 darab) duplumként lett elküldve, illetőleg három esetben a kitöltő javította a korábban már elküldött válaszát, 20 esetben pedig kitöltetlenül érkezett a kérdőív.

1. A kérdőívre adott válaszok megoszlása a továbbítás módja szerint

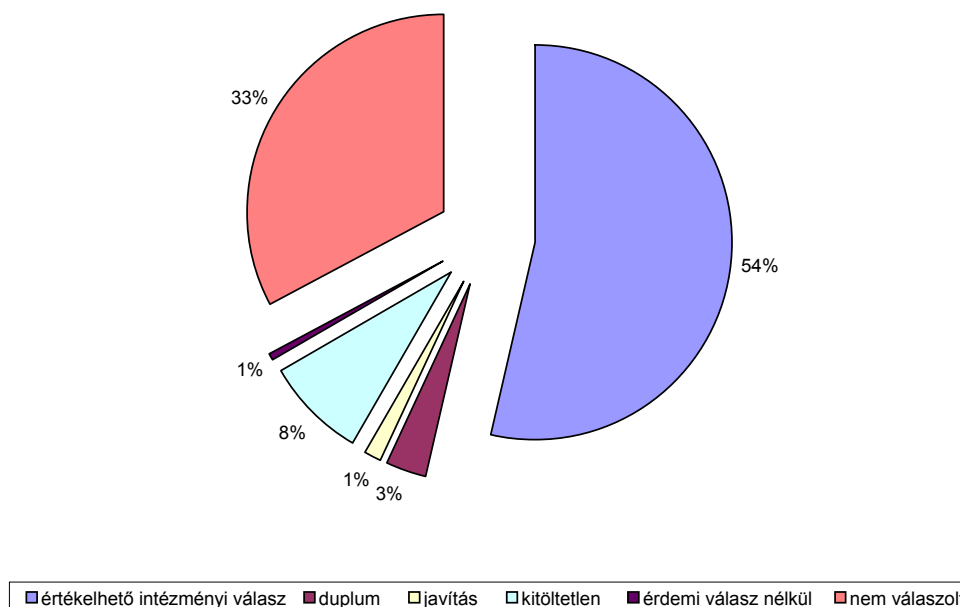

Az a tény, hogy a megkeresett intézmények több mint fele értékelhető válasszal szolgált a kiküldött kérdőívre, lehetővé teszi számunkra a következő megalapozott következtetések levonását. A következőkben, amikor az

* Természetesen az ezt követően beérkezett válaszokat is jelen dokumentumban felhasználtuk, jóllehet a nemzeti elismerési akciótervbe a már korábban írottak miatt nem kerülhetett bele.

„intézmények” kifejezést használjuk, akkor ezen kizárólag a válaszadó intézményeket értjük, jóllehet a levont következtetések épp a statisztikai nagyságrend miatt vélhetően általánosíthatók az összes magyarországi felsőoktatási intézmény esetében (2. ábra).

2. A kérdőívre adott válaszok megoszlása a feldolgozás szempontjából

A külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi. C. törvényben foglaltak szerint ha valaki résztanulmányokat végzett külföldön (nem szerzett oklevelet, fokozatot), és azt szeretné beszámíttatni folytatódó magyarországi tanulmányaiba, vagy külföldön szerzett oklevelét Magyarországon arra a célra kívánja felhasználni, hogy továbbtanuljon, akkor az azt tanúsító okirattal ahhoz a hazai felsőoktatási intézményhez kell fordulnia, amelyben a tanulmányait folytatni kívánja.

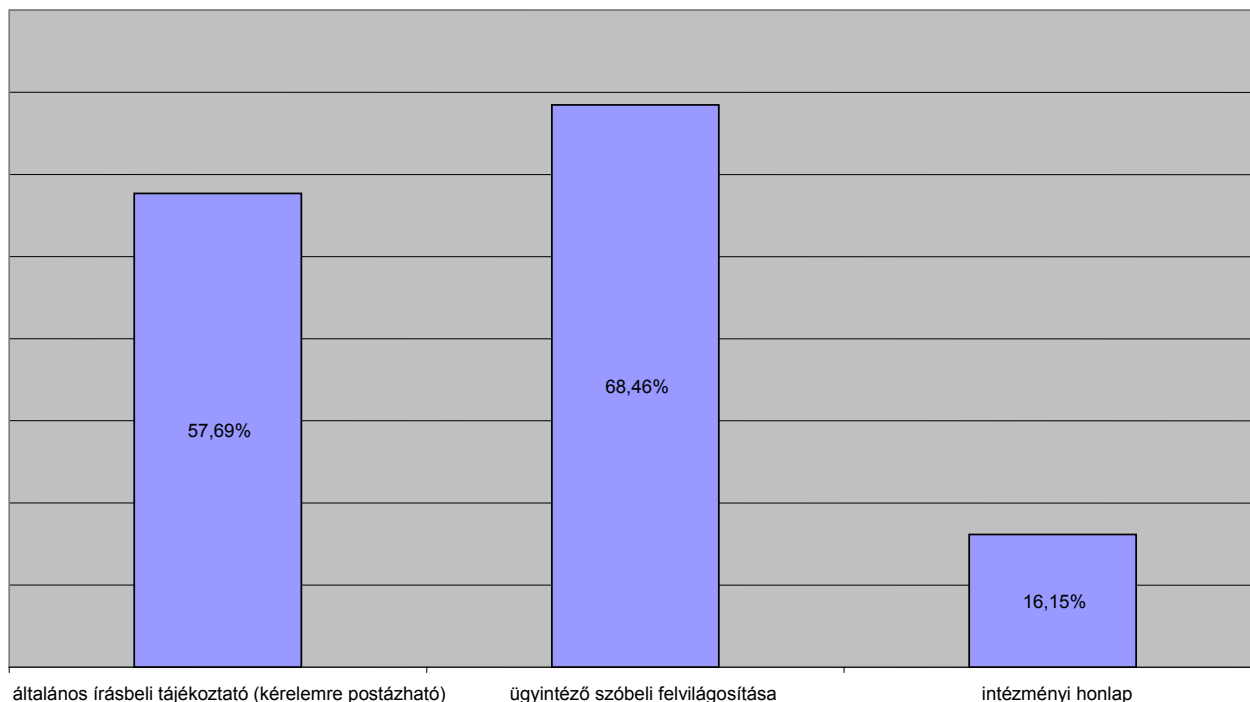
Hasonlóképpen az egyes felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik a külföldi oklevelek által tanúsított hitéleti képzések szakképzettségeinek az elismerése, illetve a külföldi tudományos fokozatok honosítása, amennyiben azt külföldi oktatási intézmény adta ki.

A következőkben a Lisszaboni Egyezmény kiegészítő dokumentumában[†] javasolt eljárási útnak megfelelően foglaljuk össze a kérdőív eredményeit.

A kérelmező számára alapkérdés, hogy kap-e megfelelő tájékoztatást az általa kérelmezett eljárásról, s ha igen, az milyen formában történik. Az intézmények több mint 2/3-a leggyakrabban szóbeli tájékoztatással él, illetve 58 %-a általános írásbeli tájékoztatást is rendszeresített a kérelmező tájékoztatására (3. ábra). Meglepően alacsony az intézményi honlap jelentősége ezen a téren, mindössze 21 intézményi honlap tartalmaz utalást az eljárásra, holott talán célszerű volna nagyobb mértékben kihasználni az internet által kínált lehetőségeket. Jellemzően az egyetemeken élnek ezzel a lehetőséggel, ám kiemelendő az ELTE, melynek majd minden kara rendelkezik honlapján utalással az eljárásra. Ám amennyire örömteli az eljárás honlapon történő említése, a tájékoztatás teljességéből ugyanakkor sokat levon, hogy azon honlapokra alig mutat link, melyek szakszerű formában tájékoztatnak általában és részleteiben a külföldön szerzett oklevelek magyarországi felhasználásával kapcsolatos különféle eljárásokról. A szóban forgó honlapok kevesebb mint fele vezet el a tájékozódót a MEIK honlapjára (www.ekvivalencia.hu, az intézményekre vonatkozóan ez 7,75 %-ot jelent), s még ennél is jóval kevesebb (3,1 %) a közös európai információs (ENIC-NARIC) hálózati honlapra (www.enic-naric.net), mely bőséges tájékozódást biztosítana nemcsak a kérelmező, de az intézmények számára is. Egyéb oktatási elismerési honlap (www.campushungary.hu) csak egy esetben lett említve.

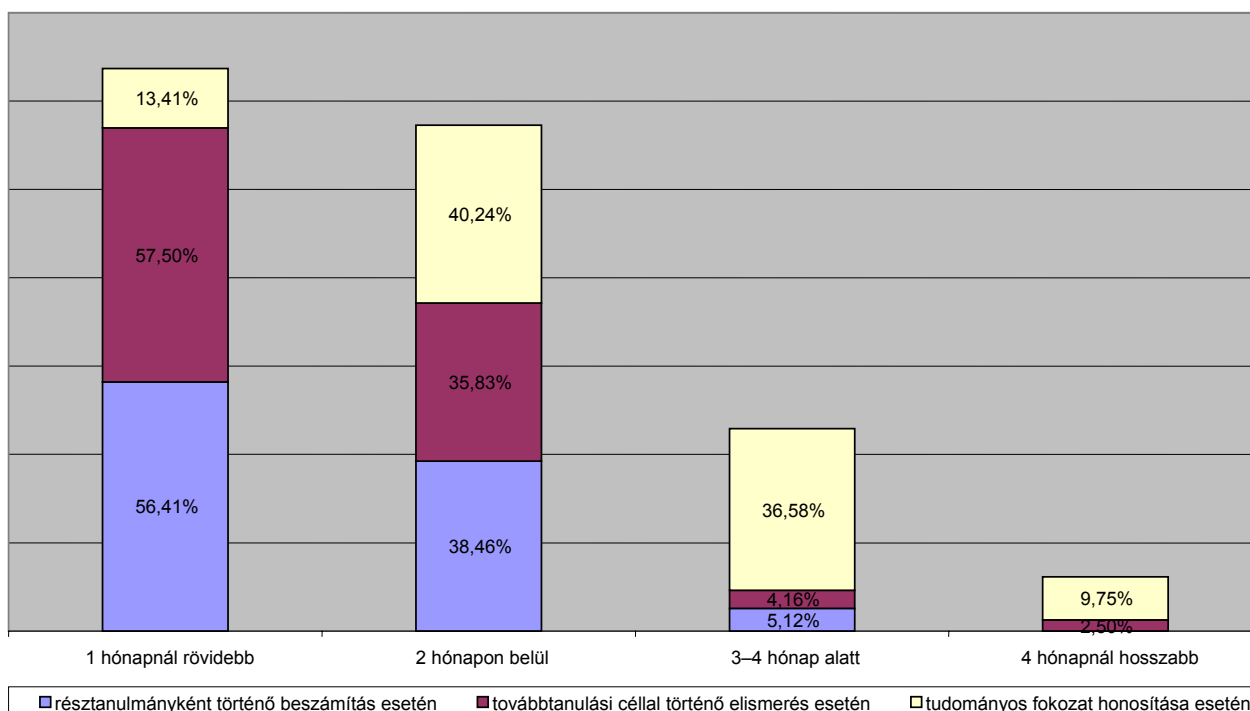
[†] http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/recognition/Criteria%20and%20procedures_EN.asp

3. Az intézmény a kérelmezőnek az eljárásról milyen formában ad tájékoztatást?

A kérelmezőnek természetesen nem mindegy, hogy milyen hosszú eljárásra számíthat. Könnyű helyzetben akkor van, ha külföldön folytatott tanulmányait résztanulmányként kívánja valamelyik felsőoktatási hazai intézményben beszámíttatni, vagy továbbtanulási céllal kívánja elismertetni. Előbbi esetben az intézmények 95 %-a (117 válaszadó intézményből 111), míg az utóbbi esetben az intézmények 93 %-a (120 válaszadó intézményből 112) 2 hónapon belül lefolytatja az eljárást. A külföldön szerzett tudományos fokozat honosítása már nem történik ilyen gyorsan, jóllehet még ez esetben is az intézmények több mint 50 %-a két hónap alatt meghozza a döntését. Ám a honosítások jelentékeny része (36 %) 3-4 hónap alatt zajlik le, illetve 8 válaszadó intézménynek 4 hónapnál hosszabb idő szükséges a honosítás lefolytatásához (4. ábra).

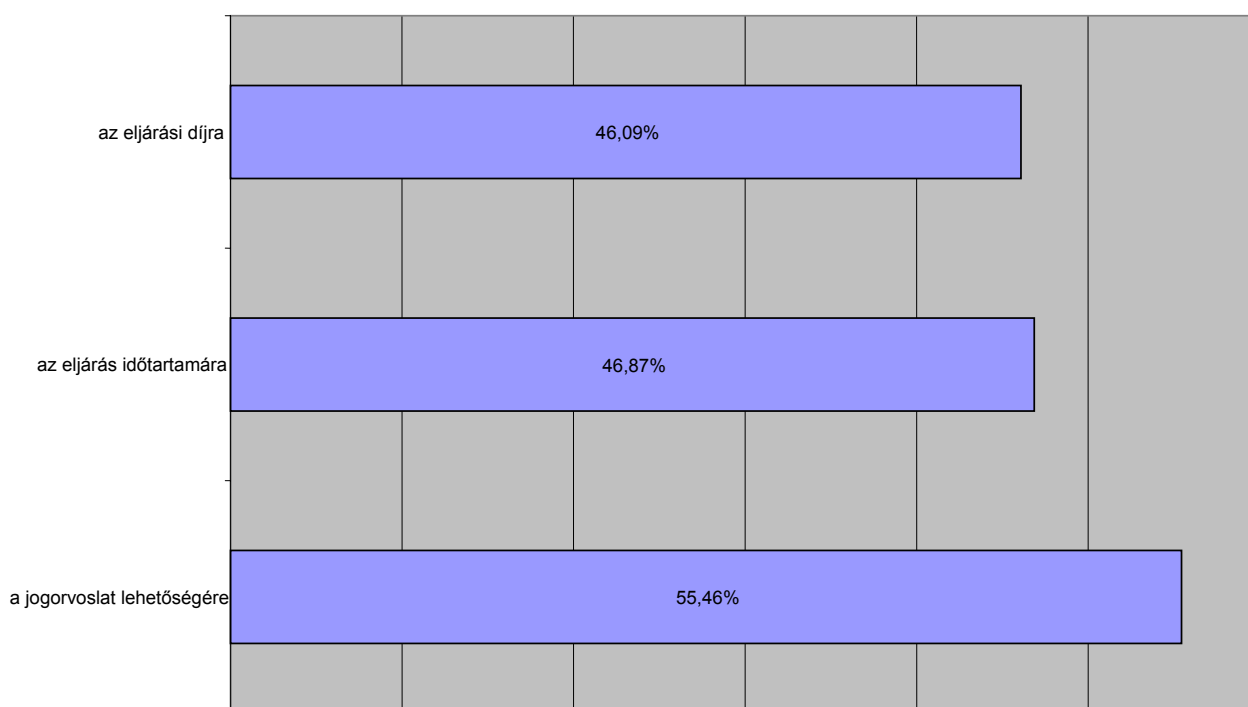
4. Az eljárás időtartama

A vázolt képet azonban árnyalja az a tény, hogy azoknak az érintett intézményeknek 61 %-a, amelyek esetében az egyes eljárások időtartama több mint két hónap, úgy nyilatkoztak, hogy az eljárási idő lerövidíthető, azaz készek ügyfélbarát módon közelíteni a problémához. Számszerűen 31 intézmény jelezte, hogy nem látja megvalósíthatónak – főként tudományos fokozat honosítása esetében – az eljárás időtartamának a lerövidítését hivatkozva többek között az intézményi eljárási rendre, a szakmai véleményezési folyamat hosszúságára, illetve a MEIK által kiállított határozatok benyújtásának szükségességére stb.

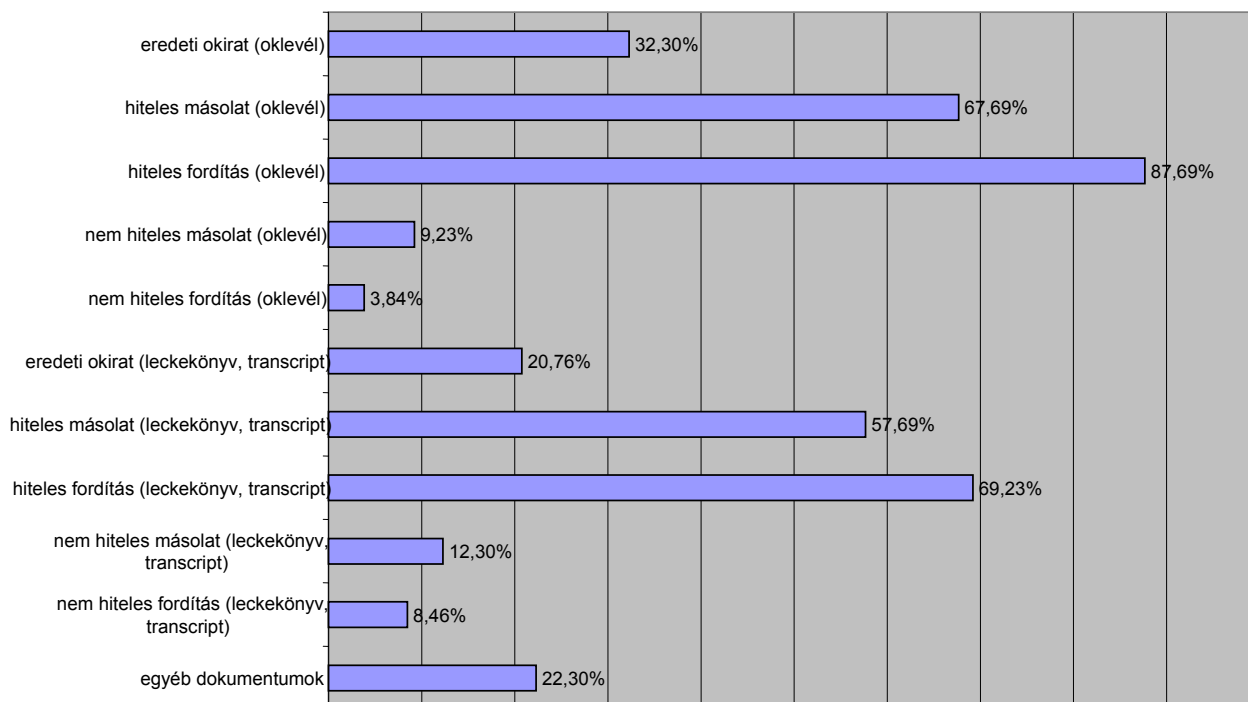
Az alapos tájékoztatás ismérve, hogy az eljárással kapcsolatos tájékoztató biztosítja-e mindazon információt a kérelmező részére, amely elengedhetetlenül szükséges az eljárás lefolytatásához. Az intézmények által adott válaszok alapján megállapítható, hogy a tájékoztatás nem teljes körű, csak 37 intézmény – az intézmények 28 %-a – jelezte, hogy a tájékoztatójában utalás található mind az eljárási díjra, mind az eljárás időtartamára, mind pedig a jogorvoslat lehetőségére. Az intézmények többségénél vagy az egyik, vagy a másik utalás hiányzott (5. ábra).

5. A tájékoztató tartalmaz-e utalást:

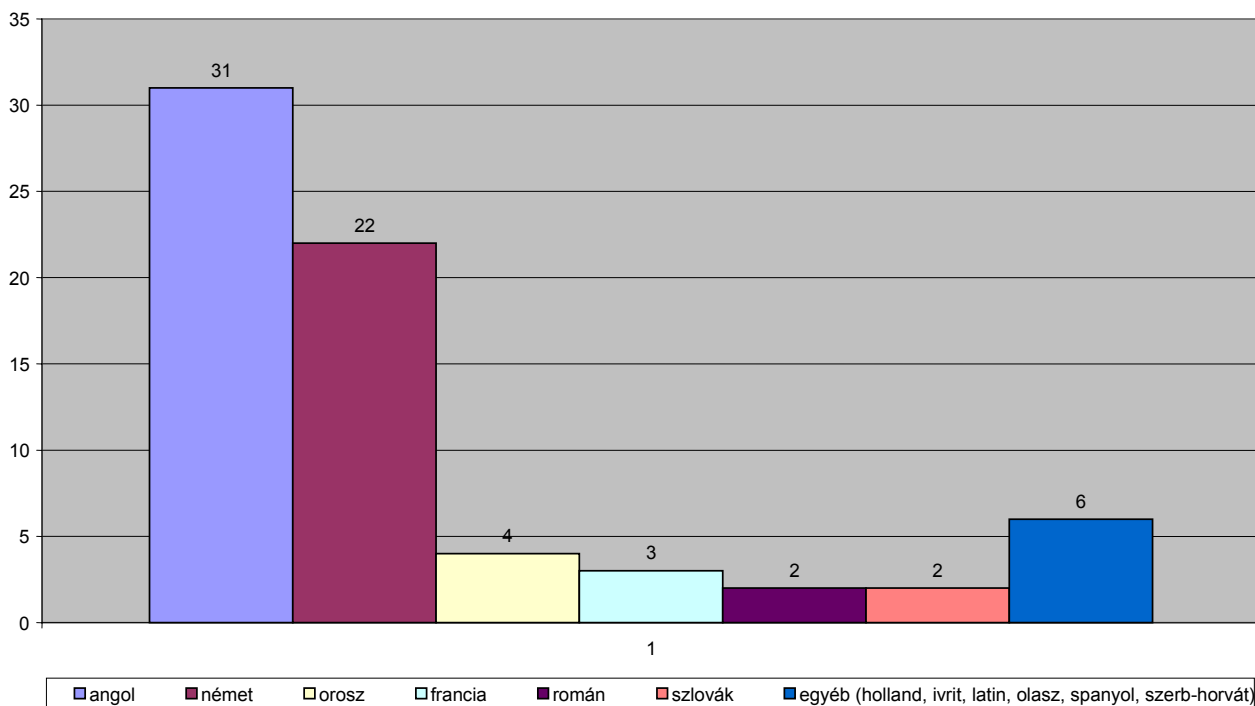
Mind a kérelmező, mind pedig az intézmények szempontjából az eljárás alapvető részét érinti a benyújtandó iratok listája. A legfontosabb természetesen maga az oklevél, amely esetében az intézmények közel 1/3-a az eredeti okirat benyújtásához köti az eljárás megindítását, ám az intézmények nagy része (67 %) elfogadja az oklevélről készült hiteles másolatot is. Az intézmények döntő többsége mindemellett elvárja, hogy a kérelmező hiteles fordítást is csatoljon a kérelméhez. Néhány intézmény (12) – főként egyetemek – ugyanakkor az oklevél nem hiteles másolatát is elfogadja, ami viszont az intézményi felelősséget jelentős mértékben növeli az oklevél autenticitásával kapcsolatban. Az oklevél fontos tartozéka továbbá a tantárgyjegyzék (lecke-könyv, transcript), melynél az intézmények szintén a hiteles másolat és hiteles fordítás benyújtását várják el a kérelmezőtől, ám arányait tekintve mintha a tantárgyjegyzék nem olyan súllyal esne latba az eljárásnál, mint az oklevél, jóllehet a tantárgyjegyzék – éppen jellegénél fogva – sokkal több információt hordoz, mint maga az oklevél. Az intézmények közel egynegyede úgy ítéli meg, hogy szüksége van további dokumentumokra is az eljárás lefolytatásához, példának okáért támogató levél abból az intézményből, ahol a jelentkező tanult, részletes tantárgyi program, a MEIK igazolása arról, hogy a kérelmező államilag elismert intézményben végzett-e, amennyiben az intézményi szabályzat előírja a MEIK-nek a végzettségi színtről hozott határozatának benyújtása, érettségi bizonyítvány hiteles másolata, doktori fokozat honosításakor publikációs lista, ill. disszertáció benyújtása stb. (6. ábra).

6. Benyújtandó dokumentumok

A benyújtandó okiratok kapcsán érdemes megjegyezni, hogy az intézmények egynegyede angol nyelvből, egyhatoda pedig német nyelvből beéri a kérelmező által készített, nem hiteles fordítással is, sőt egyes intézmények más nyelvek esetében is eltekintenek a hiteles fordítástól (l. erre 7. ábra).

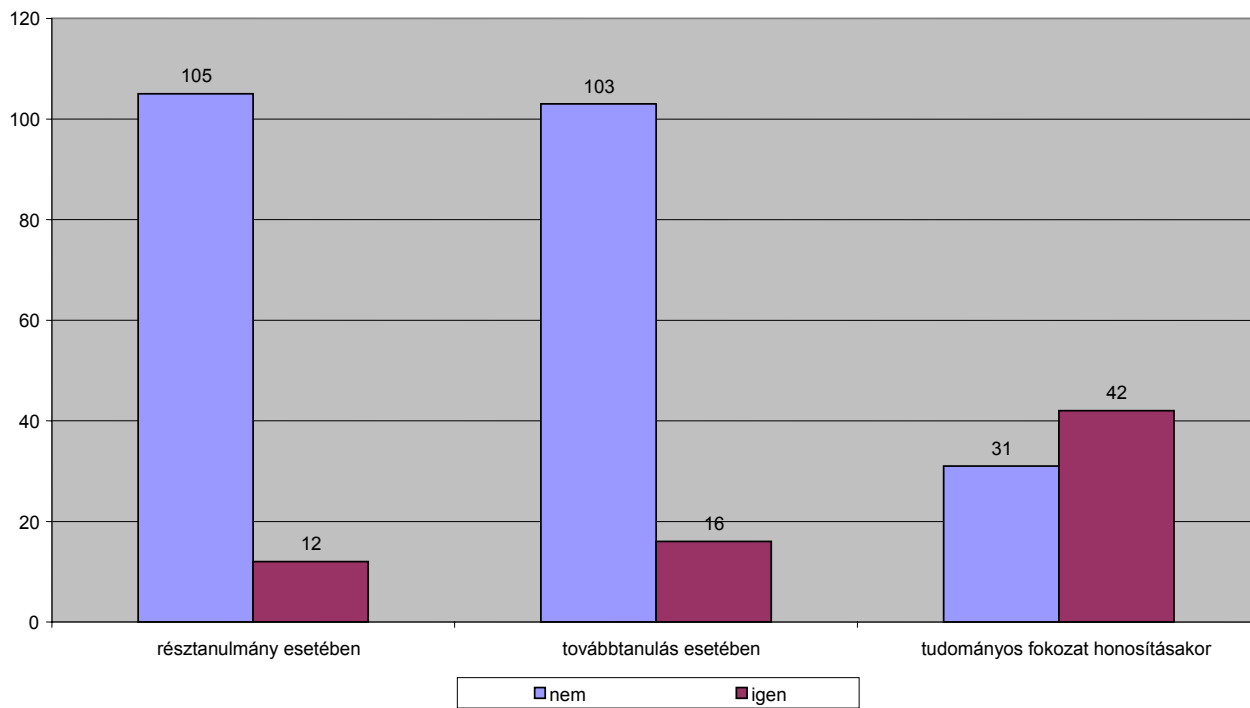
7. Van-e olyan nyelv, amelyből nem kér fordítást, ha igen, mely(ek) ez(ek):

A kérelmező számára ugyancsak fontos szempont, hogy az adott eljárásban kell-e eljárási díjat fizetni, s ha igen, mekkora lehet az intézmények által kért összeg. Az intézmények döntő többsége – résztanulmány esetében az intézmények közel 90 %-a, míg továbbtanulás esetén az intézmények 86 %-a – nem számít fel eljárási díjat. Ugyanakkor ahol díjfizetésre kötelezik a kérelmezőt, nagyon változatos összegekkel lehet

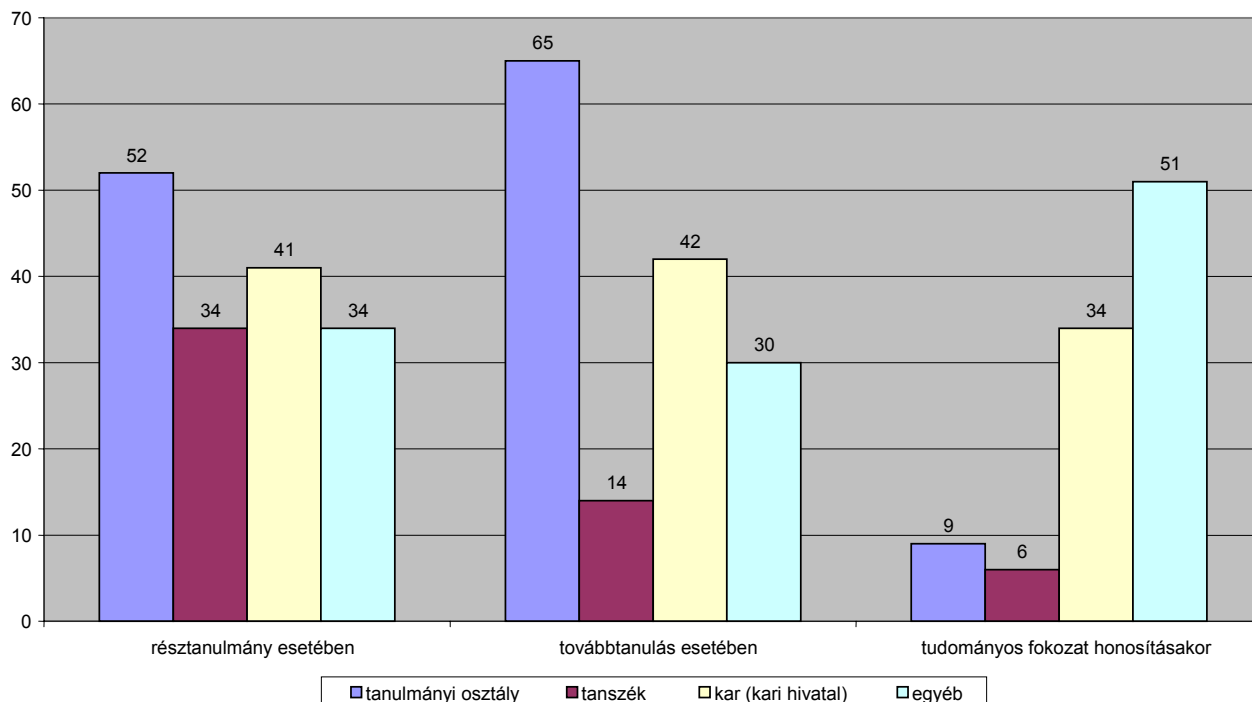
találkozni, ezer és harmincezer forint között a legkülönbözőbb díjtételek fordulhatnak elő. Más a helyzet a külföldön szerzett tudományos fokozat honosításakor, ez esetben ugyanis az intézmények több mint fele (57 %-a) eljárási díjat kér, melynek összege átlagosan 40 000 forint – jóllehet itt is változatos összegekkel találkozhatunk, ám nagyságrendileg különbözik a másik két eljárás díjánál (8. ábra).

8. Az egyes eljárások esetében kell-e eljárási díjat fizetni?

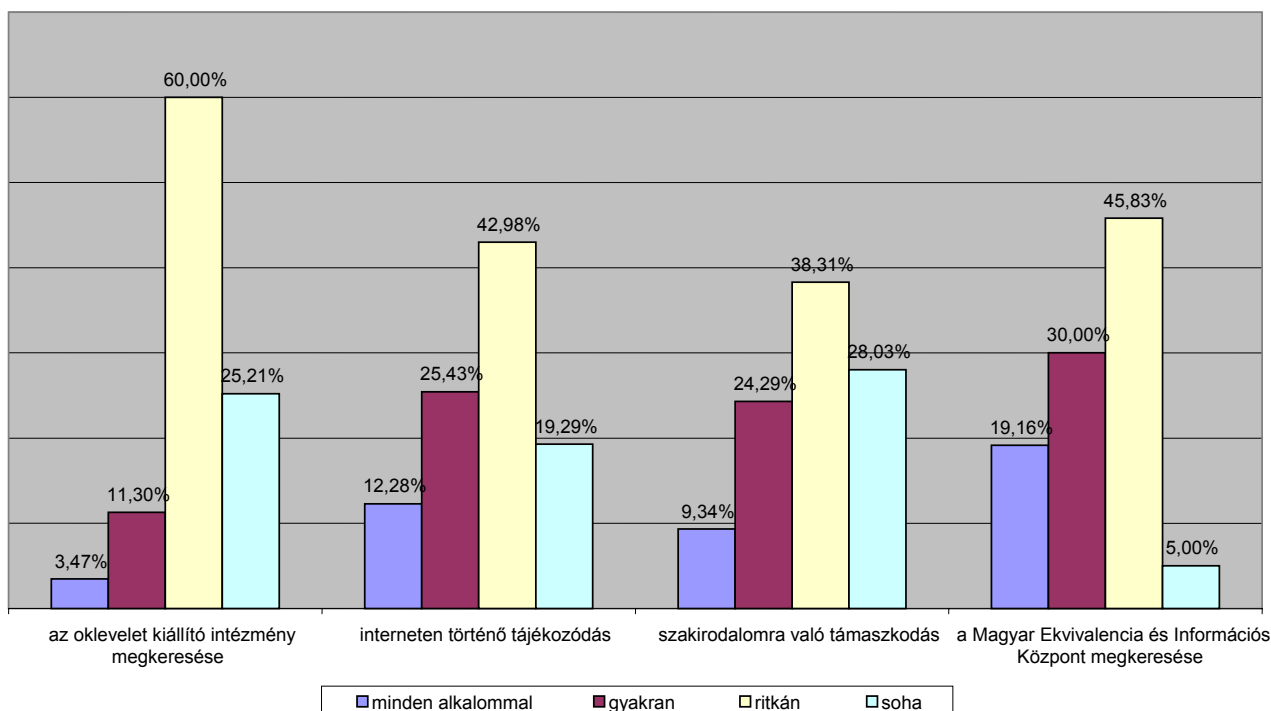
Intézményenként különbözik a helyzet abban a tekintetben, hogy az egyes eljárások kapcsán ki az eljárásban ki működik közre. Rendkívül széles a megoszlás, ti. a tanulmányi osztály, a tanszék vagy a kar, illetve egyéb eljáró szerv, leggyakrabban a Kreditátviteli Bizottság vesz részt a döntéshozatalban. Ami viszont egyértelműnek tetszik a válaszok alapján, hogy a tudományos fokozat honosításában a tanulmányi osztály illetve tanszék nemigen vesz részt, ez esetben főként az intézmények Doktori (és Habilitációs) Tanácsa folytatja le a honosítási eljárást (9. ábra).

9. Az egyes eljárások során az eljáró hatóság:

Az eljárás folyamán gyakran előfordulhat, hogy az eljáró hatóság valamilyen oknál fogva nem bizonyos a kérelmező által benyújtott dokumentumok hitelességében. Az intézmények ezen esetekben – a kérdőívre adott válaszok alapján – leggyakrabban a MEIK-hez fordulnak az eredetiség ellenőrzésére (49 %), de jelentékeny mértékben támaszkodnak a szakirodalomra (33 %), illetve az internetes forrásokra (38 %). Az adott oklevelet kiállító külföldi intézmény megkeresésére csak az intézmények közel 15 %-a vállalkozik (10. ábra).

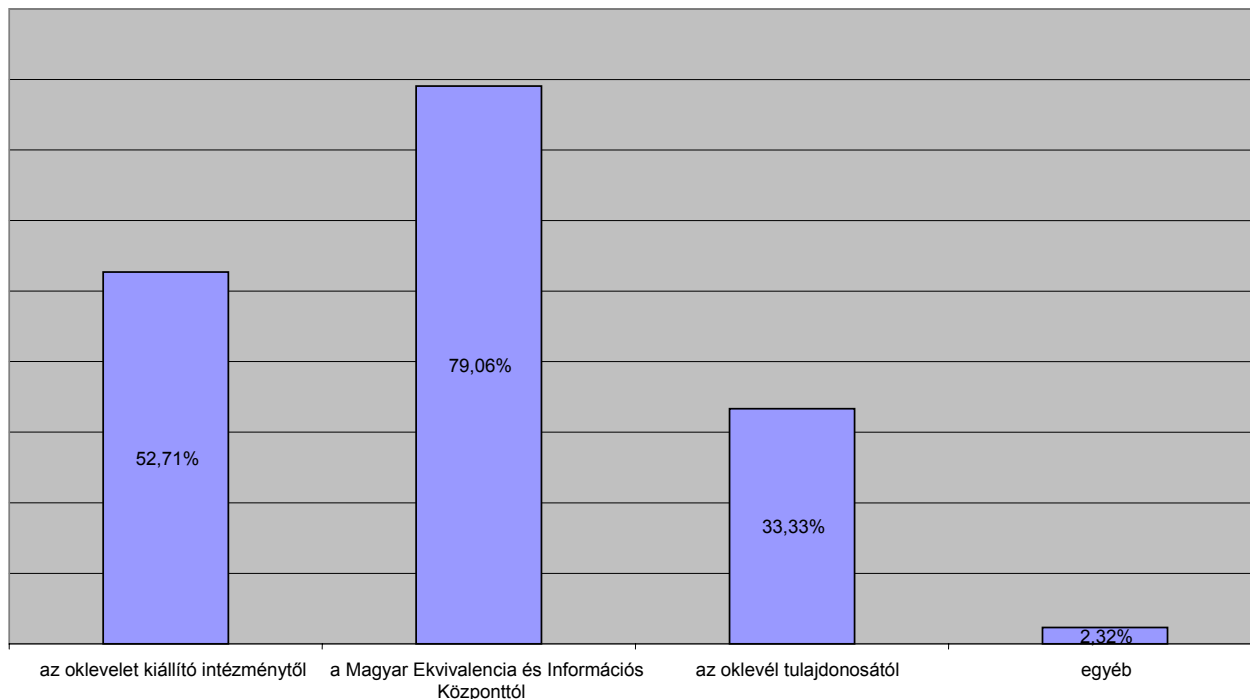
10. Az oklevél eredetiségének ellenőrzése során használt eszközök

Ehhez kapcsolódik, hogy jóllehet az adott intézmény a kiállított okirat eredetiségét nem vonja kétségbe, ám a nem elégséges információk miatt (pl. a kiállító intézményről nincs információja, az oklevél jellegét tekintve a

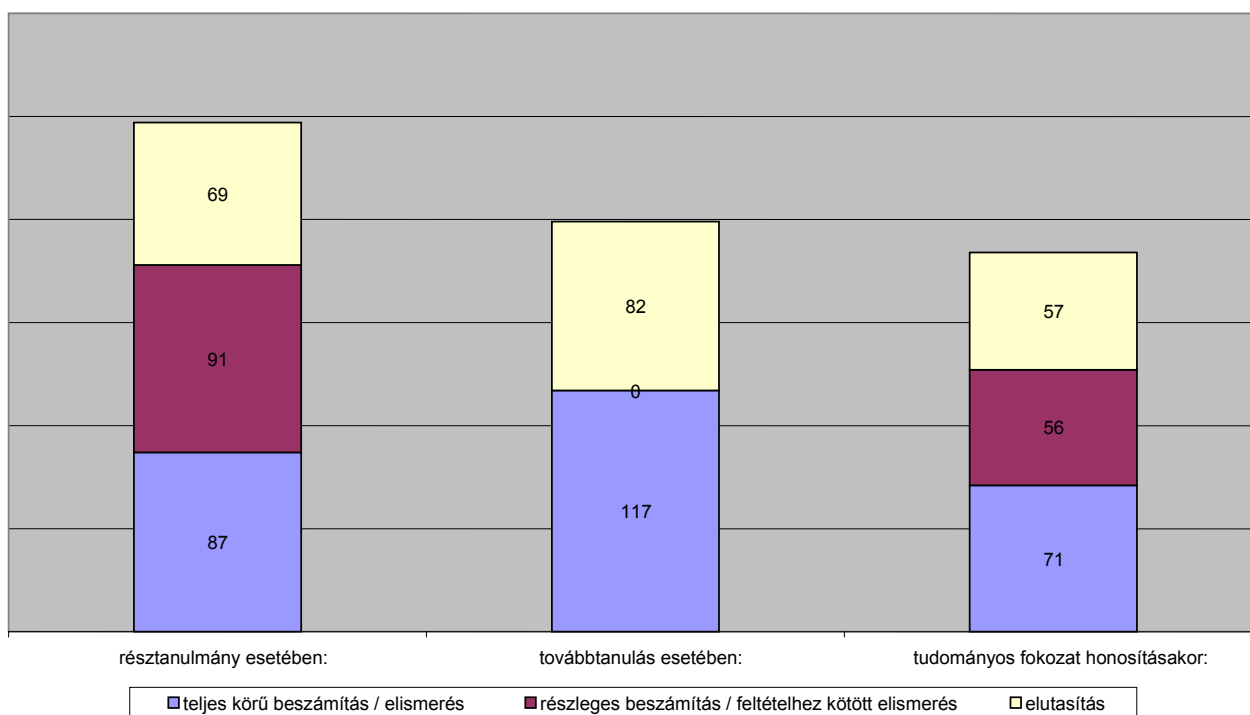
korábban benyújtottakkal nem vethető össze, stb.) nem képes a döntéshozatalra. A probléma jellegétől függően az intézmények közel 4/5-e a MEIK-et keresi meg állásfoglalás céljából, illetve az intézmények fele felveszi a kapcsolatot az oklevelet kiállító intézménnyel is, kis részük pedig az oklevél tulajdonosától is megpróbál információt szerezni (11. ábra).

11. Kétely esetén honnan kér információt?

Az egyes eljárások esetében – amint a kérdőívre adott válaszokból is kitűnik – az intézmények maximálisan kihasználják az eljárás végén hozható döntésformulákat (12. ábra).

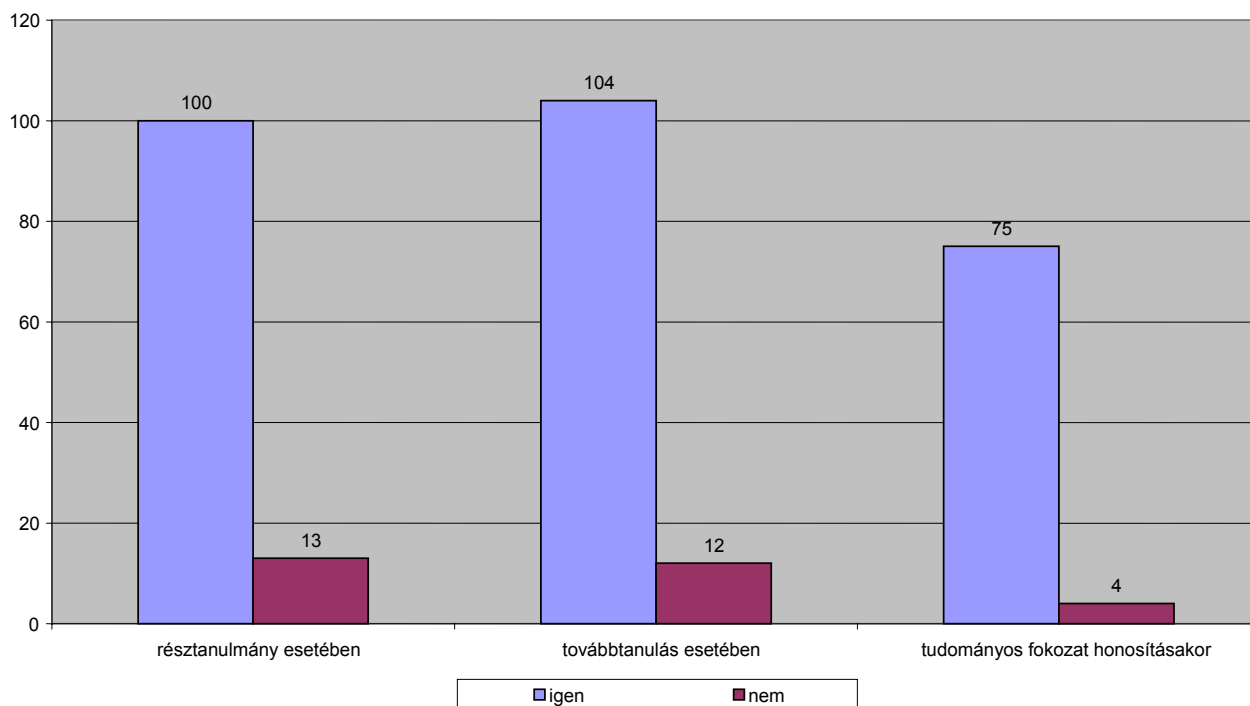
12. Az egyes eljárások esetében az eljárás végén hozott döntés

Ugyanakkor még az intézmények 10 %-a a jellemzően résztanulmányok beszámítása ill. továbbtanulás kapcsán hozott elutasító vagy a kérelemben foglaltakról eltérő döntését a szükséges indoklás nélkül állítja

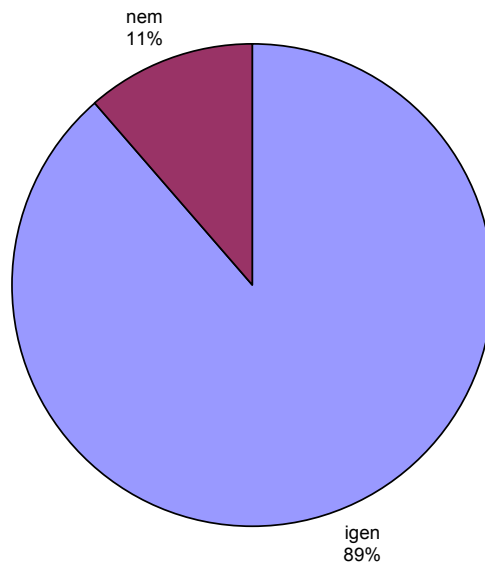
ki, ami a kérelmező számára a jogorvoslat lehetőségét nem teszi lehetővé, s ezáltal sérti a jogbiztonság elvét. Ha ennél kisebb mértékben is, de az elmondottak igazak a tudományos fokozat honosításakor született elutasító vagy kérelemtől eltérő döntések esetében is, jóllehet ezen esetekben már elenyésző azon intézmények száma (doktori fokozat honosítását végző intézmények 5 %-a), melyek indokolás nélkül hozzák meg határozatukat (13. ábra).

13. Elutasító vagy a kérelemtől eltérő döntését indokolja-e vagy sem?

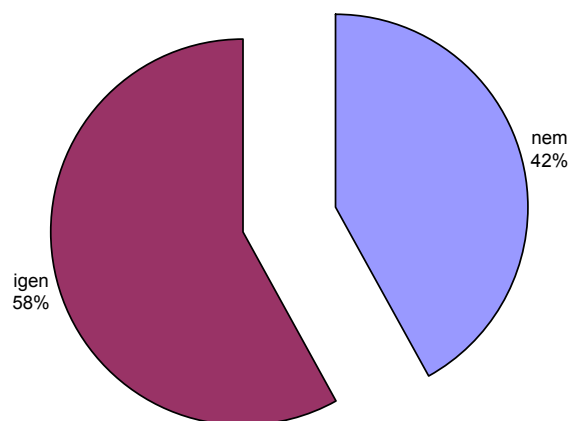
Az előbb leírtak szinte hasonló mértékben igazak ha az intézmények által lefolytatott valamennyi eljárást vizsgáljuk. Tizennégy intézmény nyilatkozott úgy, hogy határozatában nem rendelkezik a jogorvoslat lehetőségéről. Az okok között szerepelt többek között, hogy az intézmény elismerő döntésnél nem indokol, vagy ha továbbtanulási céllal történt a kérelem benyújtása és elismerő határozat született, illetve – több esetben – a résztanulmányokat beszámítását jelölték meg, mint olyan döntéshozatali formát, mely nem tartalmaz indokolást (14. ábra).

14. Valamennyi eljárás esetében a határozatban rendelkezik-e a jogorvoslat lehetőségéről?

A megkérdezett intézmények több mint fele – főként a nagyobb universitasok – rendelkezik a korábbi döntéseket illetően számítógépes adatbázissal, ami az egyes eljárások esetében igen hasznos lehet (15. ábra). Az egy évben az intézmények által lefolytatott eljárások számát illetően igen nagy szórás mutatkozik: az évi 1-2 esettől kezdve a 25-30 eljáráson át, egészen az évi 600 esetig terjed, melynek nagyobb része résztanulmány beszámítása illetve továbbtanulás elismerése.

15. Rendelkezik-e az intézmény nyilvántartással (adatbázis) a korábbi döntésekről?

Jelen kérdőív kapcsán megerősítést nyert az a tény, hogy az intézmények döntő többsége (97 %) szakmailag hasznosnak tartja a MEIK-kel való szorosabb együttműködést, kívánja is azt; formáját tekintve az intézmények 88 %-a szívesen venné az elektronikus értesítést az elismerést érintő jelentősebb jogszabályi változások esetén, illetve 72%-uk elektronikus hírlevéllel is elégedett lenne.